

Inhoud

New York, september 2024	13
Florence, maart 2012	41
Riyad, november 2024	49
New York, september 2024	63
Washington, november 2024	69
Chicago, november 2017	85
Montreal, september 2024	95
Parijs, september 1931	101
Berlijn, december 2024	109
Rome, oktober 1998	123
Lissabon, mei 2023	133
Lieusaint, december 2024	143
 Bibliografische noten	 151
Geraadpleegde werken	157

Toen de eerste berichten van de landing van Hernán Cortés de hoofdstad van het Aztekenrijk bereikten, ontbood Moctezuma II onmiddellijk zijn naaste raadslieden. Wat voor houding moesten ze aannemen tegenover de onverwachte bezoekers die de hemel weet waarvandaan waren aangekomen aan boord van die merkwaardige drijvende steden?

Sommigen vonden dat de indringers onmiddellijk moesten worden teruggedreven. Veel moeite zou het de keizerlijke troepen niet kosten om af te rekenen met een paar honderd brutale vlerken die onuitgenodigd hadden durven doordringen op grondgebied van de Azteekse Driebond. ‘Ho, wacht even,’ zeiden anderen. Volgens de eerste verslagen over de vreemdelingen leken de bezoekers namelijk begiftigd met bovennatuurlijke krachten: ze waren volledig bedekt met metaal, waarop zelfs de scherpste pijlen afketsten. Ze bereden enorme beesten die op herten leken en die deze mannen blindelings gehoorzaamden. En vooral: ze waren én meester van de adem van het vuur én van het

bulderen van het blaasroer, wat hen in staat stelde iedereen te doden die zich verzette tegen hun wil. Stel dat het nu eens niet om schaamteloze barbaren ging, maar om goden? En stel dat hun witte leider, met zijn baard en glinsterende helm, de verstoten godheid was, de gevederde slang Quetzalcoatl die terugkeerde naar zijn contreien?

Bekneld tussen die tegengestelde standpunten deed de keizer wat politici sinds jaar en dag in zo'n situatie doen: hij besloot niet te besluiten. Hij zond een delegatie beladen met geschenken naar de vreemdelingen om hen te imponeren met de luis-ter van zijn heerschappij, maar verbood hun zich naar de hoofdstad te begeven. Het resultaat was wat eveneens sinds jaar en dag voortvloeit uit dat soort aarzeling: doordat hij oorlog wilde vermijden om zijn eer te redden, zadelde Moctezuma zichzelf op met eerverlies én met oorlog.

In de loop van de afgelopen drie decennia hebben de verantwoordelijke politici van de westerse democratieën zich tegenover de 'conquistadores van de tech' precies zo gedragen als de Azteken in de zestiende eeuw. Geconfronteerd met de donder en bliksem van internet, sociale media en AI hebben ze zich onderworpen, in de hoop dat er een beetje elfenstof op hen zou neerdalen.

Zulke zelfvernederingsrituelen heb ik vaker meegemaakt dan me lief is. In welke hoofdstad je ook bent, de scène herhaalt zich steevast op iden-

tieke wijze. De oligarch stapt uit zijn privéjet, een beetje chagrijnig omdat hij zijn tijd moet verdoen met het opperhoofd van een stam die er niet meer toe doet – in plaats van die tijd nuttiger te kunnen besteden aan een of ander posthumaan project. Na de oligarch met veel egards en met pracht en praal te hebben ontvangen, smeekt de politicus zijn bezoeker gedurende het korte onderhoud onder vier ogen om een onderzoekscentrum of een AI-lab, maar uiteindelijk moet hij genoegen nemen met een selfie in de gauwigheid.

Zoals in het geval van Moctezuma was de onderdanigheid van onze politici niet voldoende om hen te doen overleven. Zolang de conquistadores in de minderheid waren, deden ze alsof ze het gezag van de politiek respecteerden, maar stukje bij beetje legden ze hun wil op. Nu het uur van de wolven echt heeft geslagen, duidt alles erop dat wat aangepakt moet worden, te vuur en te zwaard zal worden afgehandeld.

Dit boekje is het relaas van die recente feiten. Het is geschreven vanuit de invalshoek van de Azteekse klerk en op diens manier – in de vorm van beelden en niet zozeer van begrippen – met de bedoeling de ademhaling te registreren van een wereld die wegzinkt in de afgrond en om de ijsskoude greep te documenteren van die nieuwe orde die de plek van de oude overneemt.

New York, september 2024

Vier mannen in het bruin vergezellen de president van de Palestijnse Autoriteit. Een van hen is wat langer, een ander wat dikker, maar ze hebben allemaal hetzelfde grijze haar, een oneffen huid, het afgeleefde gezicht van bureaucraten – of van oud-strijders die bureaucraat zijn geworden. Als ze gaan zitten, kruipen hun bruine broekspijpen op en zie je afgezakte grijze sokken in goedkope schoenen. Terwijl Abbas zijn monoloog aanheft over de tragedie die gaande is, zitten de mannen in het bruin er volkomen roerloos bij. Op de vier gezichten bespeur je alleen vaag leedwezen. Op zeker moment trekt hun leider een parallel met de oorlogen van 1948 en 1967, die honderdduizenden Palestijnen noodzaakten in ballingschap te gaan. De hemel weet waar deze vier zich toen ophielden. Nog maar net geboren waarschijnlijk, om vervolgens als adolescenten door de wrede wispelturigheden van de geschiedenis naar alle

kanten te worden geslingerd. Hun gelaatsuitdrukking verandert niet, ze zijn te moe. Die uitdrukking verandert evenmin wanneer de Franse president het woord neemt. Sommigen van hen begrijpen de taal misschien. Anderen moeten wachten op de vertaling van de tolk. Maar niets lijkt door de muur van hun uitputting te kunnen breken, zelfs al gaat het gesprek tussen beide staatshoofden er steeds levendiger aan toe.

Totdat er één woord wordt uitgesproken. Eén enkel woord, één onverwacht woord in de stroom van miljoenen stereotiepe woorden die worden gebezigd tijdens dit soort ontmoetingen. Bij dat woord komen de mannen in het bruin tot leven. Hun ineengezakte lichamen buigen zich voorover naar de twee presidenten, hun ogen glinsteren opeens. Ze halen notitieboekjes tevoorschijn en beginnen aantekeningen te maken terwijl ze af en toe steelse, bijna opgetogen blikken wisselen.

De ‘mengeling van staatsman en straatjongen’, zoals Prosper Mérimée die al constateerde bij Palmerston, belichaamt niemand beter dan Lula. Soms zit hij er helemaal naast en noemt hij Macron ‘Sarkozy’. Ook hij heeft al zoveel meegemaakt: een arbeidersbestaan, dertig jaar sociale strijd, gevangenis, vervolgens twee termijnen als president van Brazilië, zijn Bolsa Familia-programma dat miljoenen Brazilianen aan absolute armoede heeft onttrokken. Daarna zijn val, opnieuw achter

de tralies voor een absurd schandaal en tot slot vrij spraak, wederopstanding en op zijn zesenzeventigste wéér verkozen tot president. Geen enkele leider ter wereld kan zich laten voorstaan op een dergelijke levensloop. Lula maakt grapjes, daagt uit. Zeker, hij heeft alles al meegemaakt maar hij kan nog wel vlammen, mensen aan het lachen maken, ontroeren, een zaal vol staatshoofden betreden en op slag iedereen voor zich winnen.

Tegen het einde van de vergadering brengt hij Haïti te berde, hoe Port-au-Prince in handen van gangs is, en belooft daar iets aan te gaan doen. De Franse president stelt een adviseur, de Haïtiaans-Canadese auteur Dany Laferrière, aan hem voor, die net terug is uit Haïti. Lula reageert opgetogen, omhelst Dany, slaat hem op de schouder als een lang verloren broer. ‘En hier heb ik nog een schrijver,’ zegt Macron tegen zijn evenknie. ‘Eh, alleen ben ik maar een Italiaan,’ zeg ik een beetje gegeneerd tegen hem. Lula schiet in de lach en troost me met een knuffel.

De lijfwacht van de Iraanse president heeft zich geposteerd voor de deur van de kleine zaal, waar zijn baas een bespreking heeft met de Franse president. Een lid van het beveiligingsteam van het Élysée loopt naar hem toe: ‘Meneer, u mag daar niet zo blijven staan.’ De Iraniër geeft geen krimp. De Fransman dringt aan: ‘Meneer, ik zie dat u een wapen draagt, dat is ontoelaatbaar. U bevindt zich

hier op Frans grondgebied.’ De Iraniër kijkt hem strak aan: ‘Mijn president is daar binnen.’ ‘Wel, de mijne ook en ik garandeer u dat hij geen enkel risico loopt.’ De Iraniër is bereid een paar centimeter opzij te gaan staan. Meteen neemt iemand van de Amerikaanse geheime dienst het woord: ‘Meneer, u mag daar niet staan.’ De Iraniër geeft geen krimp. ‘Ik zie bovendien dat u een wapen draagt, dat is ontoelaatbaar. U bevindt zich hier op Amerikaans grondgebied.’ De Fransman is even in verwarring. De Iraniër profiteert daarvan en neemt zijn vorige plek vlak voor de deur weer in. ‘Meneer, u mag daar niet zo blijven staan!’ En de hele poppenkast begint opnieuw.

Het is lastig een goed totaalbeeld van de Algemene Vergadering van de VN te krijgen. Je hebt het perspectief van de leiders, die ervan overtuigd zijn de motor van de wereld te zijn, die meestal zijn onderworpen aan de eisen van de actualiteit en heel soms bij machte zijn dingen te laten gebeuren – niet altijd ten goede. Dan is er het perspectief van de adviseurs en sherpa’s, die hun tactische web weven en onderling blikken van verstandhouding wisselen, omdat ze het vooraf en het naderhand kennen, weten wat er op het podium en wat er buiten beeld gebeurt. En dan is er het perspectief van de bodyguards die elkaar wantrouwig gadeslaan en het zwaar hebben omdat de notie ‘op veilige afstand’ hier je reinste utopie is.

Neem nu die drie niveaus samen – leiders, adviseurs en beveiligers – en vermenigvuldig dat aantal met 193, het aantal nationale delegaties aanwezig tijdens de AV. Elke delegatie met de onwrikbare overtuiging zich in 's werelds middelpunt te bevinden. Zelfs Tuvalu. Zelfs Oost-Timor. Wel, dan begin je te snappen waarom de Verenigde Naties niet kunnen functioneren. Maar misschien ook waarom we niet zonder kunnen.

‘Op deze aarde kampen we met het vreselijke gegeven dat iedereen zo zijn redenen heeft.’ Die constatering van filmmaker Jean Renoir neemt hier de vorm aan van een institutie die zich opwerpt als ontmoetingspunt van al die redenen. En bij dat ‘ontmoeten’ gaat het niet alleen om een theoretisch proces. De Algemene Vergadering van de VN is op de eerste plaats een aangelegenheid van lichamen.

De lijven van de politieke leiders, gewend aan de weidse ruimtes van de paleizen waar ze doorgaans verblijven, zitten letterlijk nogal in het nauw in de claustrofobische gangen en zalen van het VN-hoofdkwartier, ook wel het ‘Glazen Paleis’ genoemd (zelden dekte een term de lading zo slecht). De lijven van adviseurs, van sherpa's, gezeten op de klapstoeltjes achter hun baas, die in de brij van rituele formuleringen gespannen dat ene woord afwachten dat hun de kans biedt ertegenaan te gaan, ondanks alles en tegen alles in. En de lijven van de bodyguards, die men belet hun werk te